

не відповів. Я все не можу забути його влучне формулювання висновку, зробленого після такої веселої вистави. Недарма ж ця п'еса, за інформацією з інтернету, поставлена в 30-ти країнах світу. Це ж не просто про недолугих аматорів, з яких можна посміятися і забути. Це не звичайна пародія на театральні штампи. Я ось цю виставу забути не можу. Може, не я одна.

Кілька років тому, ще до ковіду, в Києві на Міжнародному фестивалі театру ляльок ми побачили чи не в кожній виставі черепа. В німецькому «Гамлеті» взагалі не було нічого і нікого з героїв п'еси, окрім тих черепів. Всі стали ними – і Гамлет, і Клавдій, і Фортінбрас. Передчуття митців, передчуття майбутніх трагедій світового рівня.

Демон у подобі янгола

Ангеліна Велика

Олександр Ярема – Оргон у виставі «Тартюф» Мольєра.
Режисер Дмитро Богомазов. Національний театр ім. І. Франка.

Наприкінці січня в театрі ім. Івана Франка відбулася прем'єра вистави «Тартюф» за однією з найвидатніших п'ес в історії театру, яка вже кілька століть не сходить зі сцени. В комедії йдеться про шахрая, котрий прикидається високодуховною людиною, щоб проникнути в заможну родину пана Оргона. Затуманивши свідомість господаря оманливими чарами, пройдисвіт остаточно захоплює владу у домі і контроль над ситуацією. А Оргон втрачає здоровий глузд і простодушно віддає лицеміру все своє майно. Мольєр замислював твір як критику на двір Людовіка XIV, та сатира у п'есі виявилася настільки влучною і гострою, що її одразу ж заборонила католицька церква. Автор довгих п'ять років боровся за право на життя для комедії і тричі переписував її, аж поки у 1669 році світ не побачив її перше сценічне прочитання. Комедія і нині є напрочуд актуальною і здатна розмовляти з глядачем будь-якої епохи. Сценографія створена за принципом стародавнього вертепу, де дійство відбувається у трьох площинах, ніби у трьох паралельних світах: верхньому – горішньому, духовному, середньому – інформаційному, емоційному, та нижньому – матеріальному, побутовому. Сфери розділені умовними сходами, де на кожній площині міститься окремий ігровий майданчик, простір для дії. На початку з середньої ігрової площини до нас доноситься гучна, в'їдлива диктаторська пропаганда. Вона лунає з екра-

«Тартюф». Жан-Батист Мольєр. Переклад з французької Ірини Ведіної
Режисер-постановник Дмитро Богомазов
Художник-постановник Петро Богомазов
Композитор Олександр Кохановський
Балетмейстер Ольга Семьошкіна
Оргон – Віктор Жданов, Олександр Ярема
Мадам Пернель, мати Оргона – Ірина Дорошенко, Людмила Смородіна
Ельміра, дружина Оргона – Тетяна Міхіна, Христина Федорак
Даміс, син Оргона – Олександр Рудинський, Іван Шаран
Мар'яна, дочка Оргона – Кароліна Мруга, Марія Рудинська
Валер, юнак, закоханий у Мар'яну – Віталій Ажнов, Михайло Матюхін
Клеант, шуряк Оргона – Акмал Гурезов, Михайло Кукулюк
Тартюф, святенник – Андрій Самінін, Остап Ступка
Пан Лояль, судовий пристав – Олександр Печериця, Леонід Шеревера
Доріна, покоївка Мар'яни – Оксана Жданова, Дана Кузь
Прем'єра: 25 лютого 2024 року.

ну телевізора. Акцент на блакитному екрані у постановці не випадковий, адже він вказує на потужний засіб маніпуляції масами. Це ніби нагадує, як цінні божественні знання та інформація з вищих сфер, потрапляючи до моніторів, трансформуються і зазнають смислових спотворень. Далі, опускаючись на нижчий побутовий рівень, впливають на свідомість і відчуття дійсності всіх довкола. Так відбувається цілеспрямоване зомбування та насадження в людські голови химерних абсурдних ідей, знецінення чеснот. На нижньому майданчику, майже на авансцені, розміщений великий довгий стіл, застелений блискучою шовковою скатертиною. А на ньому – святковий торт з білим солодким кремом та ажурними візерунками. Торт часом слугує прихистком для героїв, що ховаються один від одного. Як символ солодкого життя, насолоди та несподіваних сюрпризів, він утримує на собі увагу протягом вистави, набуваючи нових нюансів і трактувань. Нагорі, у вищій сфері, – розкидано безліч смарагдових куль, що схожі на космічні світи, планети, які важко розглядіти з нижчих рівнів неозброєним оком. Саме там, на небесах, відбуваються зустрічі закоханих: Мар'яни (Кароліна Мруга) та Валера (Михайло Матюхін). Чуттєві монологи нареченої Мар'яни, під час яких акторка майстерно відображає думки та переживання своєї героїні, також розігруються під зорями. В кульмінаційні моменти на не-

босхилі запалюється жовто-гарячий місяць, що немов підсилює почуття і дії героїв.

Поява Тартюфа (Андрій Самінін) у виставі є також доволі символічною. Він сходить на сцену немов з хмарини, чи то з райських планет, і постає перед глядачем в образі пророка чи апостола, що прийшов повчати всіх живих. Ховаючись за маскою релігійної людини, маніпулюючи священними писаннями, трактуючи їх на власний розсуд, святенник майстерно завойовує довіру господаря дому, та підступно використовує і насолоджується усіма матеріальними благами заможної родини. Він ласує солодким тортом, хитро зваблюючи дружину пана Оргона. Та Ельміра (Христина Федорак) виявилася мудрішою, ніж гадав «святий». Жінка виводить псевдопророка на чисту воду, сховавши Оргона у торті, щоб той на власні очі побачив усі злodianня свого улюбленця-наставника.

Олександр Ярема в образі господаря дому створив переконливий і проникливий характер. Його герой – наївно-простодушна дитина, що щиро вірить у диво. Знайшовши розраду у пророчтвах Тартюфа, він забуває про істинно святі речі: доньку, дружину, сина і стару матір. Нехтує честю власної родини. Та коли Оргон нарешті отямився, було надто пізно щось змінити, і він разом з сім'єю перетворюється на жебраків.

У фіналі Тартюф вбраний у світлий одяг, немов непорочний і незаплямований Месія. Перед завісою він нарешті знімає маску і проявляє своє справжнє лукаве ество, виганяючи з дому ошукану родину. Та зненацька на сцені з'являється Поліцейський, який звинувачує Тартюфа у злочині та ув'язнює його.

Поліцейський (Михайло Дадалев), як образ неминучої вищої кари, всевидячого ока, справедливої Феміди, істинного правосуддя і правди, виносить вирок злочинцю без сумнівів. Він гостро, наполегливо і чітко диктує умови і правила, за якими віднині має жити обвинувачений. Поліцейський швидко спроваджує під варту самозванця, що у фіналі постає перед глядачем оголеним грішним янголом з пухнастими білосніжними крильцями. Склавши смиренно крила, Тартюф неквапливо підіймається назад у небо, щоправда, вже без колишнього натхнення, драйву та ентузіазму, з якими приходив «пограти» на грішну землю.

«Тартюф» у постановці Дмитра Богомазова – це історія про добро і зло, про сили світла і темряви, правди і брехні, про чорне і біле, без домішки сірих напівтонів. Про людину розумну і мислячу, що здатна відрізнити мотузку від змії і навпаки. Жити в гармонії з собою настільки, щоб не піддатися на маніпуляції й оману з боку підступного світу, сповненого всіляких чаклунств та ілюзій. Адже і сьогодні нам трапляється чимало «сучасних тартюфів»: псевдопастирів, шоуменів, удаваних містиків і проповідників, священників і політиків, медійників, пророків і виволителів, що за брехливою маскою релігії, науки, Святого Письма, примітивного зомбування та всіляких фальсифікацій майстерно приховують свою демонську личину та лукаву мету. Віщаючи цілодобово з телеекранів, вони втовкмачують у голови брехню, втілюючи в життя страшну місію, котра здатна зруйнувати безліч людських дол.

Національний театр Ісландії: в напрямі міфу – в глибину сучасності

Юлій Швець

«Едда»

Сценарій: Торлейур Орн Арнарссон, Йон Магнус Арнарссон, Харпа Рун Крістіансдоттір
Режисер Торлейфур Орн Арнарссон
Декорації Вітаутас Нарбутас
Костюми Карен Брієм
Музика Салка Валсдоттір
Національний театр Ісландії, грудень, 2023.

Сцена з вистави «Едда». Режисер Торлейфур Орн Арнарссон. Національний театр Ісландії.

Хоча елементи театрального мистецтва містилися вже в творах середньовічної ісландської літератури, проте перші професійні спектаклі в Ісландії з'явилися лише тоді, коли активно національно налаштованою інтелігенцією в 1897 році було створено театральне товариство. Незважаючи на те, що Ісландія перебувала в колоніальному статусі, у перші роки роботи товариства ставилися в основному п'єси ісландських авторів – С. П'єтурссона, М. Йохумссона, І. Ейнарссона, Й. Сігурйонссона. Суверенною державою Ісландія стала лише в 1944 році, а вже в 1950-му був організований Національний театр¹.

¹ Нині Національний театр Ісландії є провідною театальною інституцією країни. Він має три окремі сцени: головна – на 500 місць; сцена «Чорна скриня» (Black Box) – на 180 місць; сцена творчої майстерні (для експериментальних постановок та репетицій) – на 150 місць. Щороку тут відбуваються загалом 300-400 різноманітних культурних заходів, які відвідують 80-100 тисяч осіб.